

Vấn đề tham nhũng ở Việt Nam qua lăng kính của các nhà kiểm toán

II PHẠM THỊ HÀI YẾN - HỒ THỊ THU HƯƠNG
(HVCT-HCQG HCM)

Tham nhũng giống như một dịch bệnh, nó có sức tàn phá ghê gớm đối với bất kỳ nền kinh tế - xã hội nào. Việt Nam không phải là nước duy nhất có tham nhũng, tham nhũng có mặt ở khắp nơi, khắp các nước trên thế giới.

Theo Tổ chức Minh bạch Quốc tế (Transparency International - TI), tham nhũng là hành vi “của người lạm dụng chức vụ, quyền hạn, hoặc cố ý làm trái pháp luật để phục vụ cho lợi ích cá nhân”.

Tham nhũng là một hệ quả tất yếu của nền kinh tế kém phát triển, quản lý kinh tế - xã hội lỏng lẻo, yếu kém tạo ra nhiều sơ hở cho các hành vi tiêu cực, hiện tượng tham nhũng và các tệ nạn có điều kiện phát triển và tại đó một phần quyền lực chính trị được biến thành quyền lực kinh tế với mục đích trực lợi.

Tham nhũng làm chậm sự phát triển kinh tế - xã hội, làm giảm lòng tin của công dân vào nhà nước, đến chừng mức nào đó nó gây mất ổn định chính trị, kinh tế - xã hội.

Tham nhũng được coi là một trong ba hình thức gian lận (tham nhũng, biến thú tài sản, gian lận trong các báo cáo), nó có các hình thức cụ thể sau: (Bảng 1)

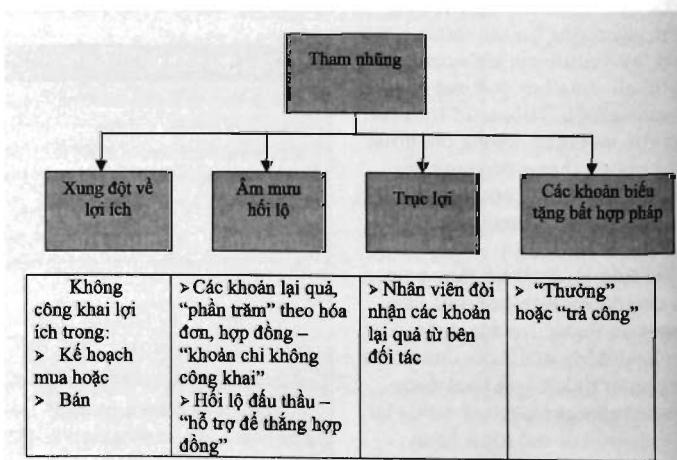
Theo số liệu vừa được rút ra từ hai công bố quốc tế hôm 21 và 25 tháng 9 năm 2008 của công ty kiểm toán Ernst & Young và Tổ chức Minh bạch thế giới thì Việt Nam xếp thứ 121/180 về tham nhũng.

Qua khảo sát của công ty kiểm

t toán Ernst & Young thì Việt Nam có 96% doanh nghiệp thừa nhận là có liên quan đến hành vi hối lộ, tham nhũng, gán gấp đôi mức trung bình của khu vực (56%) và gấp 4 mức trung bình toàn cầu (24%). Con số này tiếp tục phản ánh thói quen chấp nhận tham nhũng, hối lộ như “một phần tất yếu của cuộc sống”. Rất ít doanh nghiệp Việt Nam muốn hoặc cần dùng đến kiểm toán nội bộ để phát hiện tham nhũng. Bằng chứng là chỉ chưa đầy 20% doanh nghiệp tuân thủ kiểm toán nội bộ, trong khi đây là hoạt động được các quốc gia khác rất coi trọng nhằm do mức độ minh

bạch tài chính. (Bảng 2).

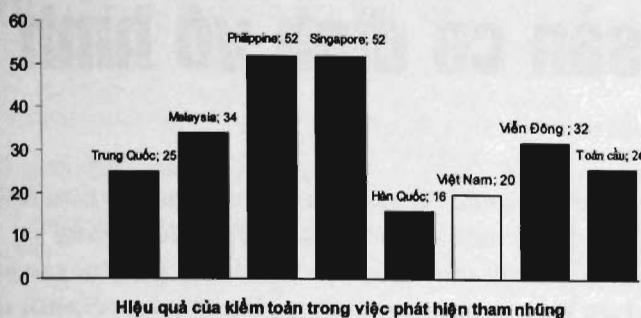
Qua kết quả khảo sát trên thấy rằng việc tham gia của kiểm toán nội bộ trong phát hiện tham nhũng ở một số nước trên thế giới là rất tích cực và hiệu quả. Trong khi đó, ở Việt Nam hiện nay vai trò của kiểm toán nội bộ trong phát hiện tham nhũng hầu như không có gì. Thậm chí những năm qua các doanh nghiệp nhà nước không có hoặc không sử dụng tổ chức kiểm toán nội bộ (ngoại trừ một số ít cơ quan, tổng công ty lớn và hệ thống ngân hàng có sử dụng bộ máy kiểm soát nội bộ, Bộ Quốc phòng có Phòng kiểm toán nội bộ). Theo đánh giá hiện nay hiệu quả hoạt động của kiểm toán nội bộ của Bộ Quốc phòng và hệ thống kiểm soát nội bộ của Ngân hàng Nhà nước là rất cao. Nếu như trong nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam hiện nay, cơ quan và tổ chức

Bảng 1

Nguồn: Khảo sát toàn cầu về gian lận lần thứ 10 của Ernst & Young

Khảo sát vai trò của kiểm toán nội bộ trong việc phát hiện tham nhũng

Bảng 2

Nguồn: Khảo sát toàn cầu về gian lận lần thứ 10 của Ernst & Young

nào cũng có một tổ chức kiểm toán nội bộ hoặc kiểm soát nội bộ như hai cơ quan này thì vai trò của nó trong phát hiện và phòng chống tham nhũng là đáng ghi nhận. Ở các nước trên thế giới, kiểm toán nội bộ được coi là cánh tay nối dài của Kiểm toán Nhà nước, nên hiệu quả hoạt động của nó rất cao. Luật Kiểm toán nhà nước (Việt Nam) cũng đã quy định về trách nhiệm của các cơ quan, tổ chức quản lý, sử dụng ngân sách, tiền và tài sản nhà nước đối với tính chính xác và trung thực của báo cáo tài chính; trong đó, khoản 3 Điều 6 quy định các cơ quan này phải tổ chức kiểm toán nội bộ để bảo vệ an toàn tài sản, đánh giá về chất lượng và độ tin cậy của thông tin kinh tế, tài chính, việc chấp hành pháp luật, chế độ, chính sách của Nhà nước và các nội quy, quy chế của đơn vị.

Những thủ đoạn gian lận và tham nhũng hiện nay ở Việt Nam thường phổ biến trong các lĩnh vực như: ngân hàng, thuế, bưu chính viễn thông, đầu tư nước ngoài, xây dựng giao thông đường bộ, đất đai... Nó dường như có mặt trên tất cả các lĩnh vực. Theo kết quả mà Kiểm toán Nhà nước công bố, KTNN đã phát hiện và

thu về cho nhà nước hàng chục ngàn tỷ đồng sử dụng sai mục đích, hoặc có dấu hiệu tham nhũng lâng phí. Thông qua hoạt động kiểm toán, Kiểm toán Nhà nước đã phát hiện và đề xuất với Đảng, Nhà nước và các bộ, ngành có liên quan bổ sung, sửa đổi nhiều cơ chế, chính sách liên quan đến lĩnh vực quản lý kinh tế, xã hội, nhất là trong các lĩnh vực: quản lý, sử dụng đất đai, đầu tư xây dựng cơ bản, mua sắm công, thu chi ngân sách, góp phần vào việc quản lý và sử dụng tiền và tài sản của Nhà nước ngày càng chặt chẽ và hiệu quả hơn. Kết quả kiểm toán cũng kiến nghị huỷ bỏ nhiều văn bản của các bộ, ngành và địa phương không phù hợp với quy định hiện hành của pháp luật.

Đáng lý ra sau các báo cáo kết quả kiểm toán của Kiểm toán Nhà nước hàng năm, các bộ ngành, các địa phương, các cơ quan nhà nước phải xem xét, mở rộng những yếu kém của các đơn vị sai phạm, từ đó rút ra những bài học kinh nghiệm, nhằm nâng cao chất lượng quản lý và sử dụng nguồn vốn ngân sách cho chính đơn vị mình. Nhưng với thực tế hiện nay, khi mục sai phạm do Kiểm toán Nhà nước phát hiện,

có thể thấy, việc chấp hành các chế độ, chính sách tài chính, kế toán, ý thức, trách nhiệm sử dụng nguồn vốn ngân sách nhà nước của một số bộ, ngành cơ quan chức năng và doanh nghiệp nhà nước còn rất yếu kém.

Thực tế ở Việt Nam trong thời gian qua tình trạng tham nhũng chưa được ngăn chặn, đẩy lùi mà còn diễn biến phức tạp hơn, tham nhũng ngày càng tinh vi nên rất khó phát hiện. Tham nhũng rõ ràng kèm hâm sự phát triển của đất nước, đặc biệt là về phát triển kinh tế, mặc dù đã có rất nhiều các biện pháp, chính sách để chống tham nhũng.

Chống tham nhũng phải là công việc được quan tâm thường xuyên và cần xác định các giải pháp hữu hiệu, nhưng quan trọng nhất là cần có những thay đổi trong chính sách tiền lương, hệ thống luật pháp, cải cách hành chính và đặc biệt là minh bạch trong vấn đề tài chính. Sẽ hiệu quả và dễ dàng hơn cho việc giám sát và theo dõi tham nhũng của quốc gia, nếu các doanh nghiệp nhà nước đều có tổ chức kiểm toán nội bộ để kiểm tra và phát hiện các dấu hiệu và hành vi tham nhũng trên cơ sở những tiêu chuẩn minh bạch quốc tế. Đồng thời, minh bạch tài chính sẽ giúp Việt Nam thành công trong các cam kết WTO, trong nền kinh tế toàn cầu và cũng là biện pháp chống tham nhũng hiệu quả.

Để góp phần thực thi Luật Kiểm toán nhà nước được triết để và có hiệu quả. Chính phủ Việt Nam phải sớm ban hành Nghị định về kiểm toán nội bộ đối với các cơ quan, tổ chức quản lý ngân sách, tiền và tài sản nhà nước. Kiểm toán Nhà nước phải là cơ quan hướng dẫn về chuyên môn nghiệp vụ kiểm toán cho các tổ chức kiểm toán nội bộ này, nhằm tạo cơ hội cho kiểm toán nội bộ thể hiện vai trò trong cuộc đấu tranh chống tham nhũng của nước nhà. **KT**